

Türkiye'nin İdari Taksimatı

Prof. Dr. Musa ŞAŞMAZ

Doç.Dr. Hamdi DOĞAN *

Eserin İçeriği

Eser, Ömer Halisdemir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim üyesi Prof. Dr. Musa Şaşmaz tarafından uzun süren bir çalışma ve gayretin sonunda 15 cilt olarak hazırlanmıştır. Eser toplam 6.741 sayfadan ibaret olup 1920 ile 2013 yılları arasında Türkiye'de il, ilçe ve nahiye kurulmaları ile isim, merkez ve idari bağlılık değişiklikleri yanında, nahiye ve köylerin tüzel kişiliklerine son verilmesi gibi konuları ihtiva etmektedir.

Eserin birinci cildinde, kısaltmalar, önsöz ve girişten sonra alfabetik olarak vilayetlerin idari taksimatı ile ilgili değişiklikler anlatılmaya başlanmıştır. İlk olarak Adana, Adıyaman ve Afyon vilayetleri ile bu vilayetlere bağlı ilçe ve nahiyelerin idari bağlılık ile değişiklikleri hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Daha sonra ise bu idari birimlerdeki köy kuruluşları ile alakalı değişiklikler ortaya konmuş ve bu cildin sonunda aranan şahıs ve yer isimlerinin araştırmacılar tarafından daha kolay bulunması amacıyla detaylı bir dizin eklenmiştir. Eser içerisinde konunun daha iyi anlaşılması bakımından zaman zaman tablolara da yer verilmiştir. Ayrıca bu cildin sonunda Türkiye'nin mülki taksimatını gösteren iki adet harita ilave edilmiştir. Eserin geri kalan ondört cildinde, birinci ciltte uygulanan metod aynen takip edilmiştir.

Eserin Önemi

Yazar eserin önemini vurgularken giriş kısmında; "İnsan, sadece kendi geçmişini değil, aynı zamanda doğup büyüdüğü veya yaşadığı *mekanın geçmişini de, diğer bir ifade ile ilgili idari birimin uğradığı idari değişikliklerin neler olduğunu merak eder. Türkiye'de genel veya şehir tarihleri sıkça yazılmaktadır. Ancak idari bir birimin örneğin, bir ilin, ilçenin, bucak veya köyün idari tarih açısından geçirdiği evreleri ortaya koyan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu çeşit bilgiler toplum tarafından fazlasıyla merak edilmesine rağmen, bu merakı giderecek bilgiler, henüz daha yeterince ortaya konulamamıştır*" demektedir (C. I, s.1). İşte bu çalışmada yukarıda merak edilen konular hakkında sorulan sorulara büyük oranda cevap bulmak mümkündür.

* Ömer Halisdemir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, hamdidogan51@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3733-0180>

Cumhuriyet dönemindeki vilayet ve kazaların idari taksimat açısından uğradığı değişim bu dönemi çalışan araştırmacılar tarafından bu zamana kadar bir bütün olarak ortaya konmamıştır. Oysa ki bu konu, yalnız Tarih bölümlerindeki araştırmacılar açısından değil, hemen her üniversitede bulunan Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi bölümleri için de çok önemli bir araştırma konusu olmasına rağmen, maalesef konu, bir şekilde bugüne kadar ihmal edilmiştir. Bu açılardan değerlendirildiğinde eser, Türkiye'nin idari taksimatı konusunda önemli bir boşluğu dolduracak niteliktedir. Özellikle idari taksimat veya kent tarihi çalışacak araştırmacıların müracaat edecekleri temel başvuru kaynaklarından birisi haline gelmiştir.

“Türkiye'nin İdari Taksimatı 1920-2013” başlıklı çalışma her bir vilayet, kaza veya nahiyenin 90 yıllık süreç içinde uğradığı değişimi ortaya koyan tek çalışmadır. Bu çalışma ile verilen bilgiler, üniversitelerdeki Tarih, Kamu Yönetimi ve Coğrafya gibi birçok bölümlerdeki araştırmacılardan öğrencilere, yönetim kadrosundaki valilerden muhtarlar kadar her alanda büyük fayda sağlayacak bir çalışmadır. Yer isimlerindeki değişimi ortaya koyuyor olması dolayısıyla toponomi bilimine de katkı sağlayacak bir eserdir.

Cumhuriyet'in kurulduğu 1923 yılında 74 vilayet ve 326 ilçe ile başlayan idari birim sayısı, iniş ve çıkışlardan sonra 2013 yılına gelindiğinde 81 vilayet ve 850 ilçeye yükselmiştir (C.I, s.12) Bu süreçte vukubulan il, ilçe ve bucak gibi idari birimlerin ortadan kaldırıldığı veya bağlı olduğu idari birimin değiştirildiği ayrıntılı olarak gerekçeleriyle beraber yazar tarafından tespit edildiği görülmektedir.

Eserde Kullanılan Kaynaklar

Türkiye'de il ve ilçe kurulmaları kanunla yapıldığından dolayı, il ve ilçe ile ilgili değişimler ancak kanunlar ve bu kanunların çıkarılmasına neden olan görüşme tutanaklarıyla ortaya konabilmektedir. Nitekim yazar bu konuları aydınlatmak için doğru adrese yani kanunlar ile bu kanunların çıkarılmasını konu alan Meclis tutanaklarını tek tek elden geçirmiştir. Eserde kullanılan kaynakların başında TBMM'nin açılışından 2013 yılına kadar gelen *Meclis zabıt tutanakları* ve *Millet Meclisi Tutanak Dergileri* kullanılmıştır.

TBMM tutanaklarından sonra çalışmada kullanılan bir diğer önemli kaynak da *Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi*'nde bulunan belgelerdir. Cumhuriyet Arşivi'nde bulunan konu ile ilgili tüm belgeler görülmüş ve tasnife dair vilayet başlıkları altına zerk edilmiştir. Her belgedeki bilgiler belirli bir mantık ve usul içinde eserde değerlendirilmiştir.

Çalışmada idari taksimatla alakalı ulusal ve yerel basında çıkan haberlerin de kullanılmış olması eseri kaynakça açısından daha da zenginleştirmiştir. Ulusal basından taranıp kullanılan gazetelerden bazıları şunlardır: *Yenisabah*, *Yeni İstanbul*, *Son Posta*, *Son Telgraf*, *Akşam*, *Halkçı*, *Vatan*, *Zafer*, *Vakit*, *Sabah*, *Tercüman*,

Türkiye, Star, Ortadoğu, Yenişafak vs. Yerel basından da hatırı sayılır miktarda gazete kullanılmıştır. Yerel basından bu çalışmanın ortaya konması için faydalanılan gazeteler aşağıda olduğu gibidir: *Demokrat, Antalya, Ateş, Doğruyol, Burdur, Bolu, Ses, Kütahya Postası, Bursa Hakimiyet, Haber, Gümüşhane, Yeşilgireson, Yeni Giresun, Millet'in Sesi, Vatandaş, Öz Erzincan, Yeni Denizli, Turan, Trakya Doğu, Diyarbakır, Bayburt Postası, Hüryurt, Hürsöz, Kars, Demokrat Isparta, Yenigün, Yeni Asır, Yeni Konya, Gürses, Gayret, Hizmet, Kütahya Ekspres, Maraş, Anadolu, Zümrüt Rize, Ülke, Sinop, Siirt, Karadeniz, Bozok, Yozgat, Doğu, Van Postası, Şafak, Ordu Hayat Gazetesi, Resmi Niğde* vs.

Bu çalışmada kullanılan bir başka kaynak ise Dahiliye Vekaleti Vilayetler İdaresi Umum Müdürlüğü veya Memurlar, Sicil ve Muamelat Umum Müdürlüğü tarafından yayınlanan; İdare Taksimatı 1929, İdare Taksimatı 1931, 1933 yılı *Köylerimiz, İdare Taksimatı 1933, İdare Taksimatı 1936, İdare Taksimatı 1940, İdare Taksimatı 1944, İdare Taksimatı 1948, İdare Taksimatı 1953, İdare Taksimatı 1959, İller 1960, Mülki İdare Taksimatı 1962, Mülki İdare Bölümleri 1968, Mülki İdare Bölümleri 1976*'dır.

Bu çalışmada kullanılan kaynaklardan bir diğeri de Cumhuriyet'in kurulmasının hemen sonrasında vilayetlere hazırlatılıp yayınlanan *Türkiye'nin Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası* kitaplarıdır. Bu kitaplardan *Türkiye'nin Sıhhi-i İçtimai Coğrafyası Kayseri Sancağı 1922, Türkiye'nin Sıhhi-i İçtimai Coğrafyası Niğde Sancağı 1922, Türkiye'nin Sıhhi-i İçtimai Coğrafyası Konya Vilayeti 1922, Türkiye'nin Sıhhi-i İçtimai Coğrafyası Ankara Vilayeti 1925, Türkiye'nin Sıhhi-İçtimai Coğrafyası Kırşehir Vilayeti 1925, Türkiye'nin Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası Gaziantep Vilayeti 1926, Türkiye'nin Sıhhi-i İçtimai Coğrafyası, Hamidabad (Isparta) Sancağı 1922.*

Sonuç

Eser bir bütün olarak gözönünde bulundurulduğunda yazarın araştırma ile ilgili olarak verdiği bilgiler açık ve doyurucudur. Kullanılan dil sade ve akıcıdır. İçerik açısından eser mevcut idari taksimatta yer alan il, ilçe, nahiye ve köylerin idari geçmişi hakkında birinci elden kaynaklara dayalı kıymetli bilgiler vermektedir. Bu itibarla eser yerel tarih çalışmaları yapan araştırmacılar için temel kaynak olması yanısıra Türkiye'de yaşayan ve çevresine karşı duyarlı olan her birey için baş ucunda bulundurması gereken bir EL KİTABI özelliği taşımaktadır.

Kaynakça:

Musa Şaşmaz, Türkiye'nin İdari Taksimatı (1920-2013), Cilt. I-XV, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2014.